

DR. HARANGOZÓ JÓZSEF

JATE Tudományos Szocializmus Tanszék

Szeged

A HAZAFIAS NÉPFRONT MEGALKULÁSA, TEVÉKENYSÉGE
CSONGRÁD MEGYÉBEN (1954-1956)

I. A hazafias népfrontmozgalom előkészítése
körüli viták

A Magyar Függetlenségi Népfront megalakulása után a célkitűzéseit a gyakorlatban nem valósította meg. A politikai és mozgalmi munkáról teljesen "átcsúszott" a mezőgazdasági termelési és begyűjtési, kevésbé népszerű feladatok szervezésére. Formálissá vált létezése és alkalmi akciók szervezésére korlátozódott a tevékenysége. Így nem tudta betölteni azt a fontos szerepet, amely a népi demokratikus rendszerben elvárható lett volna. A párt elhanyagolta a Függetlenségi Népfront tevékenységét, amelyet többek között az is bizonyít, hogy az MFNF Országos Tanácsának első ülésére csak 1953. március 28-án került sor.

Az Országos Elnökségi ülést megelőzően megyénkben megindult a Magyar Függetlenségi Népfront újjászervezése. Az MDP Csongrád megyei Bizottságának 1953. március 25-én kelt levele az MDP KV határozatára hivatkozva kiadja "a járási és városi pártbizottságoknak biztosítani kell azt, hogy folyó hó 28-29-én (március 28.-április 2-a helyett) a területükön mindenhol megalakuljanak a népfrontbizottsá-

gok, ez vonatkozik a községekre is. Biztosítani kell a pártbizottságoknak azt is, hogy a megalakulás után a népfrontbizottságok április 2-ig feltétlenül adják át a választási bizottságok listáját a tanácsoknak."^{1/} Hogyan lehetett ilyen rövid idő alatt a választásokat lebonyolítani? Nyilván nem egy széleskörű alapos előkészítő munka alapján, hanem rohamos szervező munkával összehívott 30-50 fős gyűléseken választották meg a helyi NFB-ket. Csongrád megyében a Magyar Függetlenségi Népfront újjáalakuló ülését 1953. március 27-én tartotta. Szegeden már március 23-án tesz javaslatot az MDP Városi Bizottsága: MFNF tagjaira ill. kiegészítésére, mégpedig a demokratikus pártok képviselőinek név szerinti megjelölésével.^{2/} A tanácsoknak már április 3-án a választási bizottságok kinevezését, április 5-ig a választási bizottságok eskütételét is meg kellett szervezni. Ez is bizonyítja, hogy a májusi országgyűlési választások előkészítésében és lebonyolításában milyen nagy szükség volt a Függetlenségi Front aktív közreműködésére. Ezért 1954 tavaszán a párt Központi Vezetősége napirendre tűzte a népfront újjászervezésének kérdését. Abban egyetértés volt, hogy a népfrontot újjá kell szervezni, mert ekkorra már világossá vált, hogy az elhanyagolt rétegek megnyerése rendkívül fontos a szocialista nemzeti egység megvalósítása érdekében. Az is világossá vált, hogy a pártonkivüliek széles tömegei cselekvő részvételének megnyerése érdekében szükség van a szövetségi politika, a "népfront-politika" újjászervezésére.

Az MDP III. kongresszusi beszámoló-tervezetében fogalmazódott meg először az új népfront-koncepció. Az első elképzelést Nagy Imre fogalmazta meg, amelynek lényege, hogy a népfront ne mozgalomként, hanem szervezetként működjön egyéni tagsággal, a párt közvetlen szervezeti részvétele nélkül. Ez nagy vitát váltott ki a Politikai Bizottság ülésén. Azért ellenezték az eredeti álláspontot, "mert egy helyi szervezetekkel és egyéni tagsággal is működő népfront szervezet pártjellegét kapott volna, alkalmas is lehetett volna arra, hogy a kommunista párttal szemben álló erők használják fel saját céljaik érdekében. Mint Gerő és mások is rámutattak: főként vidéken számolni kell azzal, hogy helyi szervezet és egyéni tagság esetén a népfront ellenzéki párttá nőheti ki magát."^{3/}

Az MDP III. kongresszusának beszámolójában Nagy Imre már a testület által megszavazott megváltoztatott álláspontot terjesztette elő. Megállapította: "A proletárdiktatúra a munkás-paraszt szövetségen nyugvó szélesebb osztályszövetség, melynek a szocializmus építésében közreműködő értelmiségi, kispolgári, nem-proletár rétegek is tevékeny részesei. Aktív közreműködésük nélkül nem lehet a szocializmust felépíteni. ... A népi demokrácia viszonyai között a népfront az a széles és átfogó tömegmozgalom, melynek gerince a munkás-paraszt szövetség, és amely átfogja a lakosság túlnyomó többségét."^{4/} Ennek a munkásosztály a vezetőereje és a forradalmi marxista párt irányítja, vezeti. Rákosi Mátyás az új szakasz politikáján többek között azt

is értette: hogy "a munkás-paraszt szövetségnél szélesebb népi összefogás megteremtését, az összes hazafias és békeszerető erő olyan tömörítését, amely a népfontra támaszkodik." Az új szakaszban új feltételek alapján más tartalommal, nagyobb jelentőséggel kezdetett munkához a népfront a kongresszus által megteremtett légkörben. Az előadó javasolta, hogy dolgozzák ki a népfront működési elveit, s őszszel hívják össze a kongresszust. A referátum az új népfront szervezési elveit, kereteit körvonalazta, miszerint demokratikus elveken kell felépülnie, országos és helyi szervekkel kell rendelkeznie, tág teret kell engedni a tömegkezdeményezéseknek. A létrejövő "új népfront ne a politikai pártoknak vagy töredékeiknek legyen az egyesülése, hanem pártunk részvételével és vezetésével a dolgozók legszélesebb rétegeit felölelő tömegszervezeteké és népi bizottságoké, melyben helyet foglalnak a szakszervezetek, a DISZ, az MNDSZ, a tudományos, kulturális és szociális téren működő társadalmi szervezetek, az Országos Béketanács és bizottságai ... az állami, társadalmi és egyházi élet vezető egyéniségei, az értelmiség képviselői és így tovább."^{5/}

A kongresszus után a Szabad Nép 1954. augusztus 13-i száma adja hírül, hogy a parlamentben ülésezett a Hazafias Népfront megalakulását előkészítő értekezlet, amelyen a magyar politikai, társadalmi, kulturális, tudományos, egyházi élet 40 kiemelkedő személyisége vett részt. Az értekezlet megállapodott abban, hogy az új népfront a továbbiakban Hazafias Népfront elnevezéssel kezdje meg tevékenységét. Megválasztották a 9 tagú előkészítő bizottságot. Az előké-

szító bizottság első intézkedése az volt, hogy augusztus 19-én az ország elé terjesztette megvitatás végett az új tanács-törvénytervezetet.

A népfront újjászervezésével az MDP Központi Vezetőségének 1954. augusztus 31-i ülése foglalkozott. Apró Antal a beszámolójában szólt a magyarországi népfrontmozgalomról, amelynek eszmei folytatója az új népfront. Az új neve: Hazafias Népfront. "Ez az elnevezés kifejezésre juttatja a népfront lényegét: a hazafias erők széles alapokon történő összefogását."^{6/} Elvi kérdés volt, hogy az egyházak testületileg vagy csak egyes elismert vezetők révén legyenek tagjai a helyi népfrontszervezeteknek. A párt vezetőszervei az utóbbi mellett foglaltak állást. A Politikai Bizottság javasolta, hogy ne legyen egyéni tagság, össznépi tömegmozgalom legyen a párt vezetésével, melynek a társadalmi és tömegszervezetek, valamint társadalmi egyesületek legyenek a tagjai. Szervezeti felépítésére vonatkozóan az volt a javaslat: "a HNF mozgalom legfelsőbb szerve az országos kongresszus legyen, amely 2-3 évenként ülészik. A kongresszus választja az Országos Tanácsot, amely soraiból megválasztja a Hazafias Népfront Elnökségét. Szükséges, hogy a népfrontnak helyi bizottságai legyenek Budapesten, megyékben, járásokban, városokban, a nagyobb városok kerületeiben és a községekben."^{7/}

A megyékben állandó jellegű apparátussal rendelkező irodák létrehozását tervezték, amelyek segítséget nyújtottak a helyi népfrontbizottságoknak. Már ekkor felmerült az

a gondolat, hogy önálló országos lapja legyen. Ez az elgondolás a centralizált bürokratikus társadalmi viszonyok között rendkívül gyorsan megvalósult, már 1954. november 14-én megjelent a Hazafias Népfront napilapjaként a Magyar Nemzet című újság.

Az előadó felhívta a figyelmet arra, hogy "A HNF-et nem szabad túlszervezni, sablonos keretek közé szorítani." A helyi hagyományok, sajátosságok alapján a helyi lakosság összes körülményeinek a figyelembevételével körültekintően kell a szervezést lebonyolítani. Farkas Mihály hozzászólásában hangsúlyozta: "A népfrontba nemcsak a népi demokrácia barátait, hű követőit kell bevonni, hanem a népfrontba igenis bátran be kell vonni az ingadozó tömegeket is. Azokat a tömegeket is, amelyek nem mindenben értenek velünk egyet, de egyetértenek velünk fejlődésünk egy sor kérdésében. ... A népfront egyik legfontosabb küldetése éppen az, hogy az ingadozó tömegeket népi demokráciánk szilárd építőjévé nevelje."^{8/}

Az MDP Központi Vezetőségének irányelvei a Hazafias Népfront megszervezéséhez című dokumentumát 1954. szeptember 8-án adják közre. A Hódmezővásárhelyen megjelent "Viharsarok" c. Csongrád megyei napilap (a továbbiakban Viharsarok) és a Délmagyarország szeptember 12-i számában jelent meg a HNF Országos Előkészítő Bizottsága közleménye, melyben felhívja a politikai, társadalmi és tömegszervezeteket, kulturális szervezetet, üzemeket, földművesszövetkezeteket, községi termelési bizottságokat és békebizottságokat, hogy együttesen alakítsák meg a népfront előkészítő bizottságokat

lehetőleg szeptember 20-ig. A népfront előkészítő bizottságok készítsék elő a HNF-bizottságok megválasztását, október 15-ig hívjanak össze gyűléseket, s ismertetve az új népfront megalakulásának jelentőségét, válasszák meg a bizottságok tagjait és a kongresszus küldötteit. A kongresszust 1954. október 23-24-én tartják meg. A politikai vezetés - nem véletlenül - hallatlanul szűkre szabta a HNF előkészítésével, választásával kapcsolatos agitációs szervezési időszakot. Így nem sok idő jutott a megújuló népfrontmozgalom tartalmi célkitűzései fölötti meditációra.

II. A HNF Csongrád megyei előkészítése és a helyi bizottságok megválasztása

A jövőbe vetett hit hatja át a népfront újjászervezését, tőle megújulást, a társadalmi életben betöltött szerepének megváltozását, valóságos tartalmat és új feladatokat vártak. "... azzal a szent meggyőződéssel indulunk el szabad életünk második évtizedének útján, hogy biztosan teljesezésbe mennek népünk vágyai, amelyek a béke, a szabadság és a jólét világában, a szocialista társadalomban öltenek testet."^{9/}

Csongrád megyében 1954. szeptember 14-én alakult meg a HNF Csongrád megyei előkészítő bizottsága.^{10/} A Vihar-sarok szeptember 19-i száma szerkesztőségi cikkben üdvözli a népfront újjászületését, hangsúlyozva, hogy hiba volt, hogy az elmúlt években háttérbe szorult a népfront, ezzel együttjárt, hogy csökkent a társadalom egyes rétegei kö-

zött végzett politikai munka. Reméli, hogy a most megalakuló népfrentbizottságban felelevenedik a tömegek alkotó kezdeményezése, tettereje. A problémákat nem lehet megoldani a tömegek alkotó javaslata, véleménye és aktív közreműködése nélkül. A HNF feladata és történelmi jelentősége éppen abban van, hogy e közös célok és nagy feladatok megoldására egyesíti és mozgósítja a dolgozókat.

Szegeden szeptember 17-én alakult meg a 11 tagú HNF Szeged városi előkészítő bizottsága. Első ülésén határozatot hozott arról, hogy október 3-ra népgyűlést hív össze, amely a 70 tagú HNF Bizottságot megválasztja. Továbbá azt, hogy elkészíti saját program-tervezetét és a bizottság tagjai gyűléseket, előadásokat tartanak a HNF céljáról, feladatairól. Az előkészítő bizottságok megalakítására nagyon rövid idő állt rendelkezésre, így szeptember 16-án meggyeztette egymás után alakulnak a városi, községi bizottságok: Makón, a makói járás 10 községében. Magyarcsanádon délszláv, román és magyar nemzetiségű dolgozókat választottak a bizottságba, név szerint Gurzó Milán délszláv, Hencz György román nemzetiségűt, a fiatalokat Vizhányó György, a DISZ-szervezet fiatalja képviselte. Apátfalván 9 tagú bizottságot választottak, melynek elnökévé Mágori Józsefet választották. Kiszomboron azokat a dolgozó parasztokat választották be a bizottságba, akik az őszi munkákban is példát mutattak.

Szeged járás területén 15 községben tartotta meg az előkészítő bizottság az alakuló ülését. Aznap délután alakult meg a Szeged járási előkészítő bizottság, melyben a járás párt- és tömegszervezeti, valamint társadalmi szer-

vezeteinek vezetőin kívül többek között tagja volt Veszelinov Miladin ujszentiváni délszláv nemzetiségű, Venczel Sándorné gyálaréti tsz-tag, Kószó András tápéi egyénileg dolgozó, Bagi András a deszki gépállomás traktorosa, Köteles Sándor tsz-tag. A Szőregen megalakult előkészítő bizottságban magyar és délszláv nemzetiségűek együtt tevékenykedtek. A község lakosságának bizalmából tagja volt Petrov András középparaszt, Vladiszlavjev Pál tsz-elnök, Fodor Miklósné tsz-tag, Péter Lászlóné pedagógus. Tápén szintén ezen a napon hozták létre az előkészítő bizottságot. Csongrád járásban a községek közül először Tömörkényen alakult meg a népfront előkészítő bizottság, első ténykedése az volt, hogy a napokon belül megtartott nagygyűlés programjavaslatát kollektíven készítették elő. Szentes járásban Szegvár, Mindszent, Nagymágocs, Kiskirályság, Derekegyháza, Nagytőke és Székkutas községekben alakították meg a társadalmi és tömegszervezetek képviselői a bizottságokat. Székkutason 10 kisgyűlést tartottak, ahol ismertették a mozgalom célját, feladatait. Mindszenten többek között tagja lett a bizottságnak Ludányi Mihály tanácselnök, Korom Zozémus egyénileg gazdálkodó, Gaál János tsz-tag, Papp Mihály gépállomási dolgozó, Farkas Lajos kovácmester. A szegvári előkészítő bizottság tagja volt Honti Dezső tanító, Kosztolányi Sándor ktsz-vezető, Tóth Mihály egyéni dolgozó, Váradi József mintabolt-vezető, Bárkányi István tsz-tag, Tóth Ernőné az MNDSZ részéről, Kovács István községi párttitkár. A szegvári bizottság gyors és határozott cselekvését bizonyítja, hogy már szeptember 19-én vasárnap 10 órára nagygyűlést

hívott össze, amelyen a 40 tagú népfrentbizottság megválasztására tettek javaslatot. A jelöltek névsorát úgy állították össze, hogy abban a község lakosságának minden rétege megfelelő számarányban képviselve legyen. A Magyar Függetlenségi Népfrent időszakában alkalmazott elv, nevezetesen a megszűnt pártok aktívabb embereinek bevonására a Hazafias Népfrent mozgalomban mint tendencia még az 1954. évi megújulásakor is érvényben maradt, de azt a gyakorlatban az MDP tisztségviselői már kevésbé vették figyelembe. A volt koalíciós pártok megemlékezésével a megalakulásakor nem találkoztam. Pedig Rajk László az 1948-as egyesülési kongresszuson hozzászólásában kijelentette: "A félreértések elosztatása érdekében hadd feleljek az aggodalmaskodóknak arra a kérdésére; a demokratikus pártoknak és tömegszervezeteknek ebben az új Függetlenségi Frontban való tömörülése vajon megszünteti-e a pártok és szervezetek önállóságát. Szó sincs róla!"^{11/}

A szervezetek megszűnése valóban nem következett be, de a demokratikus pártoké igen. Csongrád megyében a HNF szervezések, de más esetekben is nyomon követhető Szeged mint megyei jogú város és a megye (amelynek ekkor székhelye Hódmezővásárhely) szervezeti, testületi elkülönülése. Kerültek vagy úgy is fogalmazhatnák, ha csak egy mód volt arra, akkor nem szegedi illetőségűeket vontak be a megyei szervezet munkájába.

Szeptember 17-én alakult meg a HNF hódmezővásárhelyi, a HNF Csongrád járási előkészítőbizottsága, melynek 11 tagja volt. A HNF vásárhelyi előkészítő bizottsága már 19-re a tanyavilágban tizenkettő helyen szervezett nagygyűlést a

népfrontbizottságok megválasztására: Mátyáshalom, Felsőkopáncs, Ószikáncs, Belsőszörhát, Külsőszörhát, Csomorkány, bodzási iskola, Kútvölgypark, erzsébeti tanács, járási tanács, bótidai tanács, gorzsai olvasókör. A megtartott gyűléseken örömmel fogadták a HNF helyi szerveinek megválasztását, bíznak benne, hogy a népfront megvalósítja a régi kívánságait, amelyeket a tanács eddig nem oldott meg, pl. a vegyesbolt felállítását, útjavítást, autóbuszjárat beindítását, iskola villamosítását, mozi kialakítását.

Szeptember 18-án a SZOT elnöksége kétmillió szervezett dolgozó nevében csatlakozott a HNF előkészítő bizottsága felhívásához és felszólította a szakszervezetek központi vezetőségeit, az üzemi szervezeteket, mindenütt vegyenek részt az előkészítő bizottságok munkájában. A SZOT elnöksége egyetért a HNF célkitűzéseivel. A magyar szakszervezetek tevékeny részesei akarnak lenni a népfrontnak, s minden erejükkel támogatják a nagyszerű célokat, a népi nemzeti összefogás politikáját. Németh Károly, az MDP megyei bizottság első titkára a HNF bizottságok megválasztásának előkészítésével foglalkozott a Viharsarok szeptember 21-i számában. "... a lakosság körében nagy érdeklődés nyilvánul meg a népfrontpolitika iránt. A pártonkívüliek legkülönbözőbb rétegei, a volt demokratikus pártok becsületes tagjai szívesen vállalták az ezzel járó munkát, nagy várakozással tekintenek a HNF működése elé. De azt is meg lehet állapítani, hogy helyenként - különösen a pártonkívüli tömegek - nem ismerik a népfront feladatait és célkitűzéseit. ... A HNF életképes, széles tömegeket átfogó

tömegmozgalommá fejlődhet, ha működése nem válik formális-
sá."12/ A megye lakossága azt várta a megújuló népfrontmoz-
galomtól, hogy szélesebb és demokratikusabb tömegszervezet
lesz, mint az korábban volt. E bizakodásnak alapját a HNF I.
országos kongresszusának szelleme adta: "Ilyen, a nemzet
minden rétegét képviselő testület talán még soha nem tanács-
kozott hazánkban. Valami új, nagy dolog kezdetét jelzi ez
a gyűlékezés így önmagában is."13/ Az egyszerű falusi emberek,
de mások is az előfordult kisebb-nagyobb hibák kiküszöbölé-
sét, újabb, hasonló hibák létrejöttének a megakadályozását
is várták.

A pártszervek sok segítséget nyújtottak az előkészítő bi-
zottságoknak abban, hogy a helyi HNF bizottsági tagokat meg-
választó népgyűléseken, a javaslatokban a lakosság minden
rétege képviselve legyen. Továbbá a helyi programtervezet
elkészítésében is figyelemmel kísérték, hogy a tervezetek
ismertetve legyenek a népgyűléseken.

Megyénkben a HNF helyi bizottságainak megválasztása az
ütemterv szerint történt. A gyűléseken, nagygyűléseken köz-
vetlenül választották meg a helyi népfrontbizottságokat, a
járási, a megyei HNF bizottságok tagjait és az országos
kongresszus küldötteit. Szeptember 26-án a következő he-
lyeken voltak bizottságválasztó nagygyűlések: Mindszent,
Kiskiráltság, Derekegyháza, Fábiánsebestyén, Magyartés,
Nagytóke, Cserebökény, Makó, Csanádpalota, Csanádfelső,
Felgyő, Zákányszék, Ásotthalom. A HNF szegedi előkészítő
bizottsága szeptember 25-én tartott ülésén megvitatta a
programtervezetét és részletes tervezetet dolgozott ki

Szeged felszabadulása 10. évfordulója megünneplésére.

A Délmagyarország szeptember 26-i számában tették közzé és bocsátották széles körű vitára a HNF szegedi bizottsága programtervezetét.^{14/} A tervezet bevezetőből és két fejezetből állt, felölelte az iparral, mezőgazdasággal, kereskedelemmel, kulturális élettel és sporttal, a lakásellátással, és egészségüggyel kapcsolatos kérdéseket, elképzeléseket, a fejlesztésre váró feladatokat. A programtervezet élénk vitát váltott ki az emberek körében és felelősségérzettel tették meg javaslataikat, csak példaként említeném az Egyetemi Könyvtár dolgozóinak javaslatát: egy központi nagyáruház, fedett fürdő, vásárcsarnok építését a Valéria téren, stb.

A népfrentbizottságok megválasztásával egyidőben még más komoly feladatok is hárultak a népfrentszervekre; a tanácsválasztás előkészítése, az új tanácstörvény vitájának lebonyolítása.

Október 3-án Csongrádon, Szentesen, Csanyteleken, Bakson, Sövényházán, Csongrád-Bokrosán, Szeged járás, Makó járás több községében választották meg a HNF helyi bizottságait.

A HNF választása ideje alatt egészen a kongresszus megtartásáig széleskörű kampánnyal és agitációs jellegű tájékoztatással találkozunk a sajtóban. Melyek ennek a megnyilvánulásai? Valóban hiba volt, hogy az elmúlt években háttérbe szorult a népfrent, a tanácsok megalakulásával elhanyagolták, lehetetlenné tették a népfrentbizottságok működését. A társadalom egyes rétegei között - az akkori politika hatására - időnként a bizalmatlanság ütötte fel a fejét, főleg az értelmiséggel és a középparasztsággal

szemben. Az irányításban a parancsolgatás helyettesítette a meggyőzést, mindez éreztette hatását mind a gazdasági, mind a politikai életben. A párt országos vezetői a nagygyűlések szónokai, a helyi népgyűléseken is zömmel pártvezetők tartják a beszédet. A sajtóban elvi, elméleti és gyakorlati útmutatót tartalmazó vezércikkek ismertetik az új népfrentpolitika célját, szervezeti kérdéseit. Így Dobi István, Erdei Ferenc, Ortutay Gyula, Csongrád megyében Németh Károly, Bozó Sándor, Nagyistók József és a szerkesztőség nevében jelennek meg cikkek. Az abban foglalt őszinte, reális hibákat kiküszöbölni szándékozó elvi és gyakorlati kérdések felvetése nyomán - a HNF mozgalommal szemben - nagy bizalom és elvárás mutatkozott meg a széles néprétegek részéről. Ennek gyakorlati megnyilvánulása volt az a nagyon sok ötlet, javaslat, amely az előkészítő üléseken, kisgyűléseken, programvitákon elhangzott. A problémát az jelentette, hogy a tanácsok döntően objektív okok - pontosabban - anyagiak miatt nem tudták megvalósítani a javaslatok többségét. Dobi István igen nagy jelentőséget tulajdonított a HNF mozgalomnak gazdasági, kulturális és szociális területen egyaránt. Ezek tükröződtek a helyi programokban is. A megválasztott helyi népfrentbizottságokkal szemben az is elvárás volt, hogy "Legyen minden helyi népfrentbizottság egy-egy bázisa a kibontakozó tömegmozgalomnak és kovácsolja szilárd egységbe a dolgozó társadalom minden rétegét."^{15/} A lelkesítő nemzeti érzésekre apelláló, optimista hangvételű előkészítő munka közepette a politikai vezetés nem feledkezett meg az általa lényegesnek tartott kérdések hangoztatásáról sem, "... a népfrent

nem jelenti azt, hogy a párt az osztályharcot megszüntette vagy felfüggesztette volna. Ezért minden dolgozó, de különösen a tanyak, a falvak dolgozó népe éberem örködjék, hogy az ellenséges elemek sehol sem használhassák fel saját céljaikra a népfrentmozgalmat.^{16/} A párt vezetésének a HNF újjászervezésével nem az volt a célja, hogy a társadalmi-politikai életben is változás, megújulás következzen be, csak az országgyűlési választásokhoz szükséges asszisztálás. A Szegeden, Hódmezővásárhelyen október 10-én megtartott népgyűlésen választották meg a HNF szegedi, a HNF Csongrád megyei és hódmezővásárhelyi városi bizottságait, valamint a kongresszusi küldötteket. A HNF szegedi bizottság elnökségének tagjai:

Elnök: Dr. Búza László akadémikus,

Elnökhelyettesek: Fejes Nagy József, az asztalos KTSZ tagja,
Nagy Sándor, az Alkotmány TSZ elnöke,
Tombác Imre, a Városi Tanács elnökhelyettese,
Vereska András, a Szegedi Pártbizottság titkára,

Tagjai: Dénes Leó, a Városi Tanács elnöke,
Farkas Istvánné, az MNDSZ városi titkára,
Dr. Hetényi Géza, egyetemi tanár,
Dr. Kertész Béla, ügyvéd, Korom Erzsébet kendergyári munkás, Ladányi Benedek, a Városi Pártbizottság első titkára, Molnár Antal, rom. kat. főesperes, Nagyiván Mihály, a DISZ városi titkára, Zombori Zoltán, a Textilművek fonodavezetője.

A HNF csongrád megyei bizottság elnökségének tagjai:

Elnök: Nagyistók József az országgyűlés alelnöke,

Elnökhelyettesek: Ábrahám Antal az MDP Csongrád megyei titkára,

Papp Sándor a Megyei Tanács elnöke,

Dr. Bólya Lajos egyetemi tanár,

Titkára: Molnár Sándor

Tagok: Német Károly, az MDP Csongrád megyei Bizottság első titkára,

Erdélyi Albert ruhagyári sztahanovista,

Nagy Sándor Sztálin-díjas író, Katona Sándor ország-

gyűlési képviselő, Nagy István a Szeged városi Tanács

elnökhelyettese, Kuszin Miklós a DISZ Megyei Bizottság

titkára, Nagy Károlyné az MNDSZ megyei titkára, Gulyás

Ferenc az MDP megyei VB tagja, Dr. Korpási Béla a

Kórbonctani Intézet igazgatója, Debreceni János min-

tagazda, Dr. Dorogi Imre festőművész.

Október 10-én a megye több községében választották meg a helyi népfrentbizottságokat, részletesebben az Apátfalván és Magyarcsanádon megtartott nagygyűlésről tudósít a sajtó.

A választások megyszerte október 12-ig befejeződtek. A HNF gyűléseinek tapasztalatairól a Viharsarok október 9-i száma ad értékelést. Minden városban, községben serény munkához láttak a megválasztott népfrentbizottságok. A programokat, a javaslatokat vitatták meg, a fő figyelmet a tanácsválasztások előkészítésével kapcsolatos konkrét, önálló feladatok megvalósítására irányították. A tanácsstagjelölő gyűlések megszervezése, azok tartalmas lebonyolítása központi kérdésévé vált a mozgalomnak. Ez fogalmazódott meg Erdei Ferenc nyilatkozatában "... a népfrent szerveire

vár az a feladat is, hogy folyamatosan megszervezzék a képviselők és a tanácstagok beszámolóját."17/

Október 13-án ült össze a HNF hódmezővásárhelyi bizottsága és megválasztotta az elnökséget. A bizottság elnöke Gyáni Imre lett. Sorra jelennek meg a sajtótudósítások a népfrentbizottságok kezdeti munkájáról, a munka beindulásáról. A Viharsarok október 15-i számában olvashatjuk, Magyar térsen nagy belpolitikai eseménynek tartották a HNF helyi szerveinek megválasztását és ez számukra nagy erőt jelent. Márkón az MNDSZ városi szervezete csatlakozott a népfrentmozgalomhoz. Úszentiván község dolgozói jó munkával járulnak hozzá a népfrentprogram megvalósításához - kutat fúrnak, idénybölcsődét, sportpályát és öltözőt építenek. Csongrádon a tanács és a város dolgozóinak szoros együttműködésének szükségességéről szólnak, amely az eredményes munka feltétele. Székkutason a bizottság foglalkozott a volt olvasóköröknek a dolgozó parasztság részére történő visszaadásával, a község rendezésével, az utcák elnevezésével, az állattenyésztés fejlesztésével. A falvakban a tanyavilágban a népfrentgyűléseket a még meglévő olvasókörök helyiségeiben tartották, az ott lakók elvárásaikban sok esetben az olvasókörök funkciójának a megújulását is várták, mivel a korábbi időszakban mint annyi más múltbeli örökség, ezek is háttérbe szorultak, felszámolódtak, illetve más célokra használták. A HNF megalakításakor megtartott összejöveteleken javasolták a körhelyiségek villamosítását, hogy alkalmasak legyenek filmvetítésre, más kulturális célokra, s így lüktető életet vigyenek a tanyavilágba.

A HNF Csongrád megyei bizottsága október 15-i ülésén tárgyalta meg a programtervezetét, amelyet Dr. Bólya Lajos elnökségi tag ismertetett. Először jellemezte a megye múltját, egyes szociális kérdések helyzetét. Majd részletesen foglalkozott a mezőgazdaság, az ipar, a kereskedelem, az egészségvédelem, az oktatás, a népművelés, a sport és a törvényesség kérdéseivel, az időszerű tennivalókkal. A helyi népfrentprogramokról, azok megvalósításáról nyilatkoztak a bizottsági tagok. Pitvaroson ártézi kút, fürdő, villanyhálózat további bővítése, járda és bölcsőde építése szerepelt a programban, olyanok, amelyekre szükségük volt a község dolgozóinak.

Csongrád megyében a népfrentbizottságokat választó nagy-
gyűléseken száz kongresszusi küldöttet választottak meg. A Hódmezővásárhely, Szentés, Csongrád városainak és járásainak küldöttei október 22-én a megyei tanácsház nagytermében rövid ünnepséget tartottak, utána különvonattal indultak Szegedre, ahol a városi és járási küldöttek csatlakoztak hozzájuk.

A Hazafias Népfrent alakuló, egyben I. Országos kongresszusát 1954. október 23-24-én tartotta Budapesten. A népfrentpolitika megújulásának hű tükre volt ez a kongresszus. Az előadók emelkedett hangon szóltak az előkészítések és a választások tapasztalatairól, jelentőségéről. Dobi István bevezetőjében mondotta: "érezzék át annak az eseménynek történelmi fontosságát, aminek részesei vagyunk, amikor formába öntjük, élő, erős szervezetté alkotjuk a HNF-nek az egész országot átfogó tömegmozgalmát."^{18/} Rákosi Mátyás a

szabadságát töltötte, s távíratban köszöntötte a kongresszust. Darvas József, népművelési miniszter: "Tömörüljünk széles, megbonthatatlan egységbe a Hazafias Népfront zászlója alatt" címmel tartotta a főreferátumot és Nagy Imre az MT elnöke: "A mai zászlóbontással a HNF elindul, hogy betöltse nagyszerű elhivatottságát, a nemzeti egység megteremtését" címen mondott beszédet. Darvas József hangsúlyozta: a HNF egyrészt folytatása az előző népfrontoknak, másrészt újat is jelent. Miben jelent újat?

1. "jóval szélesebb alapokon épül fel, mint népfrontpolitikánk eddigi alakulásai..."
2. "... nem pártok összefogása, mint ez még egyik jellemzője volt a Függetlenségi Népfrontnak is."
3. A HNF tömegmozgalom - nincs egyéni tagság, nincs tagkönyv, nincs tagdíj - összefogója, nevelője, szervezője, mozgósítója legyen egész népünk politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális aktivitásának.
4. Legyenek országos és helyi szervei, állandó jellegű bizottságai, saját sajtóorgánuma.
5. Tevékenységét a legnagyobb rugalmasságnak, a tömegek kezdeményezése alapján a legszélesebb változatosságnak kell jellemeznie.

A kongresszus elfogadta a HNF működési szabályzatát. Az Országos Tanácsba megyénkből Dr. Hetényi Géza akademikust, egyetemi tanárt, Katona Sándor termelőszövetkezeti tagot, Nagyistók Józsefet, a megyei bizottság elnökét választották be.

A kongresszus után a helyi népfrontbizottságok akcióprogramokat dolgoztak ki, melyekben az öntevékeny lakosság

sok-sok javaslata bekerült, ezek felsorolására, egyes községek terveinek kiemelésére a terjedelmi keretek miatt nem vállalkozhattam. Szabó Pál a HNF Országos Tanácsa elnökének nyilatkozatából "... minden program annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle. Nos, világos, hogy ez alól a magyar nép sem kivétel, s az Országos Tanács a legteljesebb mértékben azon lesz, hogy a program maradéktalanul megvalósuljon."^{19/}

A Szakszervezetek Csongrád megyei Tanácsa október végén a közel 60.000 szervezett dolgozó nevében csatlakozott a HNF Csongrád megyei bizottságának programjához. Az országgyűlés szeptember 20-22-i ülésén elfogadta az Alkotmány módosításáról, továbbá a tanácsokról és a tanácsok tagjainak választásáról szóló törvényt.

III. A megyei és a helyi népfrontszervezetek tanács- választásával kapcsolatos feladatok

Az előzőekben már szoltam arról, hogy a népfrontmozgalom "központi" kérdése volt a tanácsválasztások előkészítése, a jelölőgyűlések megszervezése. Azt követően a népfrontbizottságoknak kellett döntenie a tanácstagjelöltek elfogadásáról és a választásra való kiírásról, a választási bizottság névszerinti összetételéről. A HNF szegedi bizottsága október 29-én összegezte a jelölőgyűlések tapasztalatait, megállapította, hogy a legdemokratikusabb módon folytak le és a 83-as körzet jelöltjén kívül valamennyi tanácstagjelölést elfogadta. A jelöltek névsorát közszemlére tették ki. Megyeszerte a HNF kongresszusa óta a tanácstag jelölőgyűlések sokkal né-

pesebbek, a felszólalások bátrabbak és nyíltabbak lettek. A jelölógyűléseket november 7-ig kellett befejezni. A megyei bizottság november 5-i ülésén döntött a megyei tanácstagjelöltek kérdésében. Molnár Sándor, a népfrentbizottság titkára ismertette, hogy 70 tagú lesz a tanács és addig 68 helyen volt meg a jelölógyűlés. 3 jelölt esetében az elnökség vizsgálta meg a bejelentéseket, és az alapján döntött. A HNF szegedi bizottsága november 17-én összehívta a tanácstagjelölteket és megbeszéltek a választások előtti feladatokat, "Tanácstagjelöltnek lenni kitüntetés, ezt meg kell becsülni, már most előre fel kell készülni a nagy feladatokra, világosítsuk fel a lakosságot a választáson való részvétel fontosságáról."^{20/} A választások megtartása előtt választási nagygyűléseket szerveztek a helyi népfrentbizottságok, november 14-én Ásotthalom, Sándorfalva, Szatymaz, Makó, Ambrózfalva, Csanytelek, Szentés, Székkutas, Fábiánsebestyén, Algyő, Deszk, Forráskút, Zákányszék, Balástya, Tápé, Szőreg, Mórahalom községekben. November 17-én Kisteleken, Maroslelén, Apátfalván, 18-án Tömörkényen, 19-én Bakson, Nagymágocson, 20-án Domaszéken, Röszkén, 21-én Csanádpalotán, Csongrádon, Magyar téren, Kübekházán, Felgyőn, Bokroson volt jelölógyűlés. A Hódmezővásárhelyen megtartott választási nagygyűlés előadója Dobi István volt. Nagy Dániel, az Elnöki Tanács elnökhelyettese és Jánosi Ferenc népművelési miniszterhelyettes beszélt a szentesi nagygyűlésen. November 28-án tartották az országos tanácsválasztást, ahol a választók 97,9%-a a HNF jelöltjeire szavazott. December közepén a Csongrád megyei Pártbizottság megtárgyalta a választási

munka tapasztalatait. Megállapította, hogy a választás előkészítése nagy lehetőséget biztosított a pártonkívüli tömegek aktivizálásához. Ezt nagymértékben elősegítette a népfrentbizottságok megalakítása, munkája. "A népfrentbizottságok további eredményes munkája attól is függ, hogy a pártszervezetek hogyan segítik munkájukat, hogyan karolják fel kezdeményezéseiket."^{21/} A kongresszus után a HNF helyi bizottságai nagy lendülettel kezdtek munkához, amely kihatással volt és pezsdítőleg hatott a társadalmi közéletre. Biztató jeleket véltek felfedezni ahhoz, hogy a célkitűzéseiket valóra tudják váltani. A sok elképzelés, javaslat megtételekor legtöbbször nem számoltak az ország, a tanácsok anyagi erőforrásaival, pedig a megvalósításnak egyik fő akadály a pénzügyi források hiánya volt, a másik akadályt az akkori társadalmi, politikai és gazdasági viszonyok jelentették. A hódmezővásárhelyi népfrentbizottság munkájának értékelésekor 1954. december 28-án fogalmazódott meg: "A népfrentbizottság feladata, hogy serkentse a tanácsot feladatainak megvalósítására, követelje a tanácstól a program megvalósítását, ügyeljen arra, hogy a tanács ne bürokratikusán, hanem lendületesen dolgozzék."^{22/} Azokban a városokban, községekben, ahol a népfrentvezetők kiválasztása megfelelő volt, ott a népfrentmozgalom elevenen ható társadalmi erő lett.

IV. A megyei népfrontmozgalom 1955-56. októberig
folytatott tevékenysége

Kedvező feltételeket teremtett az MDP 1955. február 16-i határozata ... "a a népfrontpolitikát tovább kell folytatni; a népfrontmozgalom kezdeti eredményeit tovább kell fejleszteni. A pártszervezeteknek és a tömegszervezeteknek támogatniok kell a népfrontmozgalom további kibontakozását és a népfrontbizottságok munkáját;^{23/} ..." Ebben az időben biztató jelek mutatkoztak arra, hogy a mozgalom megtalálja az elvi alapon nyugvó közös munka folytatásának lehetőségét. A Viharsarok 1955. január 12-i száma a népfrontprogramok megvalósításának ellenőrzésére hívja fel a bizottságokat. Január közepén már a HNF szegvári bizottsága felszabadulási versenyre hívja a megye községeit, mely elsősorban a begyűjtési tervek teljesítését jelentette. Az "apró munkák", a dolgozók mindennapi életével kapcsolatos feladatok jelentik a népfrontbizottságok munkáját, és kapcsolódnak a községpolitikai tervek megvalósításához. A HNF Szeged Városi Bizottság 1955. I. negyedévi programja konkrétan, sokrétűen meghatározza, hogy mit kell a szakszervezetekkel közösen tenni a munkások, üzemi dolgozók körében. Mely ünnepek, megemlékezések, találkozók szervezését és várospolitikai-, építési feladatokat kell megvalósítani. Már ekkor felmerült annak a gondolata, hogy a TIT-tel közösen pályázatot hirdetnek "A népfrontmozgalom felszabadulás előtti története Szegeden" címmel.^{24/} A szép és nemes feladatok mellett a szegedi bizottság 1955. áprilisi beszámolója az éberségre, a ne-

velő munkára hívja fel a figyelmet. "A HNF folytasson szívós, türelmes nevelő munkát mindazok felé a dolgozó tömegek felé, amelyek még nem ismerték fel a szocializmus építésének helyes útját, felvilágosító munkával segítsék elő, hogy a tömegek fokozatosan, lépésről-lépésre közelebb kerüljenek a szocializmushoz..., ... tudatosítani kell a dolgozó tömegekben, hogy miként az elmúlt tíz év vívmányait is, csak a belső ellenség ellen vívott szakadatlan harcban értük el, úgy további előrehaladásunk is csak az ellenség elleni következetes harcban valósítható meg."^{25/}

A Viharsarok 1955. június 25-i száma "A népfrontmozgalom a párt politikájának, a kormány tevékenységének hatékony segítője" címmel tudósít a HNF Országos Tanácsa üléséről. Itt hozzák tudomására a Tanácsnak, hogy Nagy Imre, Jánosi Ferenc, főtítkár és Boldizsár Iván, a Magyar Nemzet főszerkesztője lemondott, amelyet a május 18-i elnökségi ülésen elfogadtak, és Mihályfi Ernőt főtítkárrá, Parragi Györgyöt főszerkesztővé, Komor Imrét felelős szerkesztővé választották meg. A Tanács az elnökség határozatát tudomásul vette. Az ülésen elhangzott, hogy a hibák és férdítések a mozgalom igazi céljait veszélyeztették. "Tisztázódott az olvasó- és gazdakörök kérdése. Elnökségünk megállapította, hogy az olvasó- és gazdakörök nem lehet úgy tekinteni, mint a népfront szervezeteit." Valóságban a népfrontmozgalom hozott fellendülést a már feledésbe menő olvasó- és gazdakörök életében. A fentiek is tükrözik, hogy a központi elgondolások mások voltak, mint az egyszerű dolgozó emberek elvárásai. A HNF szervezetétől többek között elvárta a pártvezetés, hogy részt vállaljon a

termelőszövetkezeti mozgalom kiszélesítésében, s ennek érdekében működjön közre a tsz-tagok és az egyénileg gazdálkodók közeledésében.

Az MDP KV 1955. évi márciusi határozatával és az abból adódó feladatokkal a népfrentbizottságok is foglalkoztak. Szegeden Temesi Ferenc hozzászólásában elmondta: "Úgy látja, Szegeden a HNF munkája mentes volt ezektől a jobboldali elhajlásoktól. Ez annak volt köszönhető, hogy a kerületi népfrentbizottságok minden akciónál nemcsak kikérték a helyi pártszervezet véleményét, hanem ezek irányítása mellett hajtották végre akcióikat. Jó az együttműködés a kerületi tanácsokkal, tömegszervezetekkel."^{26/} Ugyanakkor a HNF a Csongrád megyei Elnökség 1955. július 16-i ülésén a beszámolóból megtudhatjuk, hogy a megyében több helyen fellelhető volt a jobboldali elhajlás, pl. töröljék el a beadást, különböző követeléseket támasztottak a tanácsokkal szemben, a tsz-szervezéssel nem foglalkoztak, stb.

A mozgalom ellaposodásával találkozunk a Szeged járási bizottságnál, mely októbertől április végéig nem tartott ülést, elnökváltásra is sor került, Sánta Imrét dr. Völgyesi János járási főorvos követte. A Népfrentpolitika időszerű feladataival a Viharsarok 1955. augusztus 12-i száma terjedelmes cikkben foglalkozott, melyben a népfrentpolitikában bekövetkezett lényeges változásokra irányította a figyelmet. A jövőben a népfrentbizottságok többet és jobban foglalkozzanak - mint eddig tették - a beadással kapcsolatos versenymozgalom kiszélesítésével, továbbá nyújtsanak segítséget a tsz-ek számszerű fejlesztéséhez, a mezőgazdaság szocialista

átszervezéséhez. Szeptember 14-én tartotta a HNF Csongrád megyei Bizottsága ülését, ekkor már a következőképpen fogalmazták meg a fő feladatot: "Nagy és szép munka vár a népfrentbizottságokra a falu szocialista átalakításában." Nagyistók József elnök beszámolójában szölt arról, hogy a HNF-bizottságok sokszor keresztettk a tanácsok munkáját; olyan feladatokat tűztek maguk elé, amelyek kimondottan az államhatalmi szervek feladatkörébe tartoztak. A szervezet belső életében sokkal mélyebben rombolt a jobboldali elhajlás demagógiája, mint más tömegszervezetben. Szeptember 23-án ismét ülést tartott a megyei népfrentbizottság. Az elnök beszámolójában megállapította, hogy a megyei elnökség határozata alapján sikerült elérni, hogy a helyi népfrentbizottságok munkájában az alaptalan követelések helyébe a párt politikájának, a tanácsok munkájának segítése lépett. A bizottságok többsége részt vesz a tsz-mozgalom fejlesztésében. Tudatosítani kell a béketábor erejét. Ezt követően csak decemberben találkozunk újabb felhívással "Több aktivitást a HNF munkájába!" Ekkor már negatív véleményekkel is találkozunk: nincs megfelelő kapcsolata a népfrentnak a többi tömegszervezettel. A HNF járási bizottságai valóban csak papíron léteznek, mert nem végeznek megfelelő munkát, tömegszervezést. A felhívás nyomán 1955 december közepén a járási bizottságok sorban tartanak üléseket és a népfrentbizottságok téli feladataival foglalkoztak. 1955. december 23-án a HNF Csongrád megyei elnöksége ülést tartott, melyen hangsúlyozták, hogy komolyan kell venni a tömegszervezetekkel való kapcsolatot.

Az MDP KV 1956. márciusi ülésén Rákosi Mátyás ígéretet tett, hogy ... "A munkásosztály vezetésével szélesítik és politikai tartalommal töltik meg a HNF mozgalmat".^{27/} Ennek hatása az alsószintű népfrontszervezetek munkájában kevésbé volt érezhető. A magyar belpolitikai helyzet 1956. júniusában válságosra fordult és intenzív viták bontakoztak ki a különböző fórumokon. Egy ilyen fórumnak tekinthetjük a megyei népfront májusi ülését, ahol a népfrontbizottság és a tanács munkájának az összehangolását tartják eredményesebbnek, ehhez szükséges, hogy a községi pártszervezetek sokkal komolyabban vegyék a népfront községi bizottságainak munkáját, mint azt eddig tették. Sok helyen csak ad-hoc vagy "idénymunkára" vették igénybe a községi népfrontbizottságok segítségét.

Az akkori társadalmi politikai életben jelenlévő jobboldali és baloldali, szektás nézetek egymás elleni harca súlyosan fékezte, bizonyos időre a népfrontszervek működését lehetetlenné tette. Akadályozta mindazon célok, elvek megvalósulását, amelyet az I. kongresszus célul tűzött ki. A megyei mozgalom tevékenységében az időnkénti felhívások, a munkafegyelem megszilárdítása, a társadalmi tulajdon védelme tükröződik. A HNF Csongrád megyei Bizottsága 1956. május 11-én ülésezett, Molnár Sándor titkár beszámolójából a társadalmi tulajdon védelmét, a békegyűlések megtartását, a hazafiságra való nevelést emelném ki. A Szeged városi népfrontbizottság tapasztalatcsere megbeszélést szervezett a megye többi városi bizottsága vezetőivel. Arra a megállapításra jutottak, hogy a HNF-nek az élettel szorosabb

kapcsolatot kell kialakítani a megyében. Az Országos Tanács június 16-i ülése beszámolójából: "A megyei népfrentbizottságok és elnökségek rendszertelenül tartják üléseiket. Üléseiken sok esetben a megye vezetői nagy elfoglaltságukra hivatkozva nem jelennek meg. A járási népfrentbizottságok nem lelik szerepüket és helyüket a mozgalomban. Sok esetben csak ismétlik a megyei népfrentbizottság ülésén tárgyalatokat. A HNF Országos Tanácsa megtárgyalta az MDP KV javaslatát, hogy "az MNDSZ és a magyar békemozgalom egyesüljön a Hazafias Népfrenttal és az MSZT működése szorosabban kapcsolódjék össze a népfrentmozgalommal."^{28/} Az Országos Tanács határozata ismételten szépen, átfogóan megfogalmazta a HNF legfontosabb feladatait, csak e feladatok megvalósításának nem voltak meg sem a társadalmi-politikai, sem a gazdasági feltételei és a pártvezetés sem tett meg mindent, hogy a célok valóra váljanak. Mivel a HNF Országos Tanács ülése megelőzte az MDP Központi Vezetőség júliusi ülését, így lényeges megújulási törekvéssel nem találkozunk, csak a régi formulák ismétlésével. Csongrád megyében 1956. július 3-án tartott egyesülési értekezletet a Hazafias Népfrent, az MNDSZ és a békemozgalom. A megyei egyesülés után a járási, városi és községi szervezetek egyesülése is befejeződött július 8-ig. Az egyesülés csak felső- és középszinten történt meg, mert az MNDSZ alapszervezetek és a békebizottságok alsószinten továbbra is megmaradtak, önállóan működtek. Az egyesülés után eleven népfrentmozgalmat, őszinte népfrentpolitikát óhajtottak a megyei, városi népfrentbizottságok. 1956. augusztus 26-án Szegeden népfrent nagygyűlést tar-

tottak, melynek előadója Apró Antal, a HNF Országos Tanácsának elnöke volt. Beszédében a népfront szerepének növeléséről szólt, amely egyben a szocialista demokráciát is erősíti. "Azt akarjuk, hogy a párt, a kormány, a nép egysége ne csak program, hanem valóság legyen." A nagygyűlésen hangzott el, vissza kell állítani a szegedi szabadtéri színjátszást, amely nemzetközileg is híres volt. Fel kell számolni a pártszervezetekben, a tanácsoknál azokat a szektás hibákat, amelyek gátolták, hogy Szeged társadalmi életébe aktívan bekapcsolódjon az értelmiség. Szegeden is nagyobb szerepet kell biztosítani az értelmiségnek. "Az országban fokozatosan felszámoljuk gazdasági életünk túlzott központosítását."

Csongrád megyében a népfrontmozgalom 1956-ban az októberi eseményekig tevékenykedett, ezt bizonyítja az október 13-án megtartott ülés is. Ekkor már egyértelműen érződött a megváltozott politikai légkör, mert kemény kritikával illették az országban uralkodó viszonyokat. "Az emberek lassan feloldódnak. A képmutatás, a szótlanság helyébe a bizalom, a szabad, őszinte megnyilvánulás lép. ... Gátló tényező volt a bizalmatlanság és az egyes funkcionáriusok részéről megnyilvánuló szektáriánizmus."^{29/} A tömegszervezetek között is csak formális kapcsolat volt, elsősorban a vezetők között, de e mögött nem volt eleven, tartalmas együttműködés, közös akció. Nagy Károlyné megyei titkár szerint "Mindezekből az a következtetés, hogy fel kell keresni és be kell vonni a politikai munkába, a közéletbe a volt demokratikus pártok vezetőit és tagjait, hogy a HNF

betölthesse feladatát."^{30/}

A HNF-mozgalomra Csongrád megyében is az volt a jellemző, hogy a megalakításakor a nagy lelkesedés, a megújulás elvárása volt a jellemző. Helyesen abban az irányban és szellemben kezdte meg működését, amelyet az MDP III. kongresszusa kijelölt. Kezdetben a tevékenység felfelé ívelt egészen 1955 év első hónapjáig, amikor is a legfelsőbb vezetésben zavarok keletkeztek, ettől kezdve a népfrontmozgalom mellőzése és háttérbe szorítása következett be. Ettől kezdve, de már megelőzően is azok a nézetek terjedtek el, hogy a népfront akkor működik jól, ha segíti a párt és a kormány politikáját és felsorakozik a begyűjtést, adófizetést és egyéb állampolgári feladatok teljesítését közvetlenül szorgalmazók közé. A rövid korszak kutatása, s az erről származó tanulmányból ez teljes mértékben tükröződik.

J E G Y Z E T E K

1. MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archivuma: 49 fond 2. csop. 20. ö.e.
2. MDP küldöttek: Zombori János, Dénes Leó, Tombácz Imre, Szilágyi András, dr. Antalffy György. Nemzeti Paraszt Párt: Nagy István, VB elnökhelyettes. MNDSZ: Farkas Istvánné. Magyar Radikális Párt: dr. Lóránt László. FKGP: Tóth Antal, ugyanis akik a Nemzeti Bizottságokban szerepeltek, azok már nem megfelelőek. A SZOT képviselőjében: Kurlik Imréné, de nem tudták ki a SZOT illetékes képviselője. DÉFOSZ megszűnt; ifj. Bán Béla neve azért felmerült. Az FKGP, SZOT, DÉFOSZ képviselői nem kerültek megválasztásra. MSZMP Cs. m. Biz. Archivuma: 49 fond 2. csop. 20. ö.e.
3. Szabó Bálint: Új szakasz az MDP politikájában 1953-1954. Bp. Kossuth 1984. 128.p.
4. A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusának rövidített jegyzőkönyve. Bp. Szikra 1954. 225.p.
5. Uo. 227-228.p.
6. A Hazafias Népfront és a Tanácsválasztások kérdései (Apró Antal beszámolója, Farkas Mihály és Ács Lajos hozzászólása az MDP KV 1954. augusztus 31-i ülésén. Bp. Szikra 1954. 16.p.
7. Uo. 20.p.
8. Uo. 41.p.
9. A Hazafias Népfront I. Országos kongresszusa 1954. október 23-24. Bp. Szikra 1954. 55.p.
10. A Hazafias Népfront Csongrád megyei előkészítő bizottság tagjai: Dr. Bólya Lajos megyei ügyész helyettes, Erdélyi Albert többszörös sztahanovista, Katona Sándor országgyűlési képviselő, Makakói József tsz-tag, Dr. Koch Sándor Kossuth-díjas egyetemi tanár, Kuzsin Miklós DISZ megyei titkár, Nagyistók József az Országgyűlés alelnöke, Nagy István Szeged városi tanács elnökhelyettese, Nagy Károlyné MNDSZ megyei titkár, Nagy Sándor Sztálin-díjas és Kossuth díjas író, Németh Károly az MDP Csongrád megyei Biz. első titkára, Papp Sándor a megyei tanács elnöke. Viharsarok 1954. szeptember 15. szám 1.p.
11. Magyar Dolgozók Pártja Egyesülési kongresszusa. Kiadja az MDP országos oktatási osztálya. 126.p.
12. Hódmezővásárhelyi Viharsarok c. napilap 1954. szeptember 21-i szám.

13. A Hazafias Népfront I. Országos kongresszusa 1954. október 23-24. Bp. Szikra 1954. 11.p.
14. Külön brosurában jelent meg a Hazafias Népfront Szegedi Bizottsága Programja. (Tíz esztendő munkája és eredményei a felszabadult Szegeden.) Szeged, 1954. 48.p.
15. Viharsarok 1954. szeptember 19.
16. Nagyistók József a HNF Csongrád megyei előkészítő bizottság elnöke írja a Viharsarok c. napilap 1954. október 6-i számában.
17. Viharsarok 1954. október 15.
18. A Hazafias Népfront I. Országos kongresszusa 1954. október 23-24. Bp. Szokra 1954. 5.p.
19. Viharsarok 1954. november 2-i száma.
20. Délmagyarország c. napilap 1954. november 18-i száma.
21. Délmagyarország 1954. december 19. szám.
22. MSZMP Csm. Biz. Archívum: 31 fond 2. csop. 87. ö.e.
23. A Magyar népfront története. Dokumentumok 1935-1976. Második kötet, Bp. Kossuth 1977. 209.p.
24. MSZMP Csm. Biz. Archívum: 31 fond 2. csop. 87. ö.e.
25. MSZMP Csm. Biz. Archívum: 49 fond 2. csop. 20. ö.e.
26. MSZMP Csm. Biz. Archívum: 49 fond 2. csop. 20. ö.e.
27. A magyar népi demokrácia története 1944-1962. Bp. Kossuth 1978. 267.p.
28. A magyar népfront története. Dokumentumok 1935-1976. Második kötet. 221.p.
29. Viharsarok 1956. október 14. szám.
30. Uo.